Työterveyslaitos

Tarkastusvaliokunta
SUOMEN EDUSKUNTA

LAUSUNTO
20.10.2025

Tarkastusvaliokunta@eduskunta.fi

S-postinne 7.10.2025; Tarkastusvaliokunta 21.10.2025 klo 12.30/ Asiantuntijapyyntö/ K 1/2025 vp - Terveet tilat

K 1/2025 VP HALLITUKSEN VUOSIKERTOMUS 2024

Eduskunnan Tarkastusvaliokunta on pyytänyt Työterveyslaitoksen (TTL) asiantuntijaa kuultavaksi ja laatimaan kirjallisen asiantuntijalausunnon liittyen hallituksen vuosikertomuksen 2024 käsittelyyn ja siihen sisältyvään eduskunnan kannanottoon: Eduskunta edellyttää, että hallitus raportoi hallituksen vuosikertomuksen yhteydessä Terveet tilat 2028 hankkeen konkreettisista tuloksista ja arvioi hankkeen vaikuttavuutta. Lausunto käsitellään valiokunnan kokouksessa 21.10.2025. Valiokunta pyytää asiantuntijan näkemystä seuraaviin kysymyksiin:

1. Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman keskeisten tavoitteiden toteutuminen? Mitä toimenpideohjelmalla on saatu aikaan, arvio ohjelman vaikuttavuudesta?
2. Kansallinen sisäilma ja terveys -ohjelman tavoitteet ja aikaansaannokset?
3. Mitä seurauksia on Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman lopettamisesta etuajassa? Jäikö jotakin olennaista kesken tai toteuttamatta? Miten ohjelman lopettaminen mahdollisesti vaikuttaa Kansallinen sisäilma ja terveys -ohjelman loppuun saattamiseen?

Työterveyslaitos vastaa valiokunnan kysymyksiin seuraavasti.

Kysymys 1: Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman keskeisten tavoitteiden toteutuminen

Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelma (TT28), suunniteltu kymmenvuotiseksi, päättyi vuonna 2024. Sen tavoitteena oli julkisten rakennusten tervehdyttäminen sekä sisäilmasta oireilevien ja sairastuneiden hoidon ja kuntoutuksen tehostaminen. Ohjelma tuotti laajasti selvityksiä, kartoituksia ja oppaita, joita viestittiin Kuntien Terveet tilat -verkoston ja muiden kanavien kautta. Ohjelman valmistuneet tuotokset ja keskeneräisiksi jääneet tavoitteet on koottu TT28 -ohjelman verkkosivuille: https://tilatjaterveys.fi/ohjelma/eteneminen

TT28 -ohjelman päättyessä myös Terveet tilat -verkosto lopetti toimintansa. Verkosto tarjosi kuntien työntekijöille ja viranhaltijoille foorumin vuoropuheluun, jossa kehitettiin Terveet tilat -toimintamallia ja jaettiin hyviä käytäntöjä sisäilmateemoista.

TT28 -ohjelman loppuarviointi (Uutinen 10.10.2025: https://tilatjaterveys.fi/-/terveet-tilat-ohjelma-mahdollisti-muutoksen-sisailmaongelmien-ennaltaehkaisyssa) osoitti, että kaikki ohjelman tavoitteet kehittyivät positiivisesti, ja selkein muutos kunnissa oli systemaattisen sisäilmaongelmia ennaltaehkäisevän toimintamallin käyttöönotto. Vaikutuksia edisti toimintamalliin jäsennetty toimintatapa sekä yhteistyön ja verkostojen muodostuminen. Kuitenkin kaikissa kunnissa toimintamallit eivät vakiintuneet riittävän vahvasti, jotta ne toteutuisivat nykyisissä taloudellisissa puitteissa jatkossa.

TT28 -ohjelmassa tuotettiin hyödyllisiä oppaita, kuten ilmanvaihdon katsastusopas, joka auttaa työpaikkojen sisäilmaongelmien selvittämisessä ja ratkaisemisessa. Lisäksi kehitettiin visuaalista materiaalia eri aikakausien rakennusten rakenteista ja taloteknisistä järjestelmistä, joita työpaikat voivat käyttää sisäilmatutkimuksissa ja korjauksissa.

Loppuarviossa tunnistettiin myös kehittämistarpeita, kuten sisäilmateemojen jatkuva esillä pitäminen, ohjelman aineistojen löydettävyyden varmistaminen ja viestinnän kohdentaminen erityisesti päättäjille. Vaikka TT28 -ohjelma päättyi, Kansallinen sisäilma ja terveys -ohjelma jatkuu Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) koordinoimana resurssien sallimissa rajoissa.

Kysymys 2: Kansallinen sisäilma ja terveys -ohjelman tavoitteet ja aikaansaannokset

Kansallinen sisäilma ja terveys -ohjelma (2018–2028) käynnistettiin vuonna 2017 laajassa sidosryhmäyhteistyössä. Valmisteluvaiheessa tunnistettiin keskeiset ongelmat ja asetettiin ohjelman tavoitteet ja mittarit. Ohjelman päätavoitteena on terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen vähentämällä sisäympäristöön liittyviä haittoja Suomessa. Hanketta koordinoi THL ja työhön osallistuvat TTL, Filha ry, Hengitysliitto, Allergia-, Iho- ja Astmaliitto sekä Sisäilmayhdistys ry. Ohjelma on saanut rahoitusta TT28 –ohjelman kautta ja toteuttanut STM:n alaisia terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä koskevia toimenpiteitä.

Ohjelmassa tavoitteita on edistetty neljällä osa-alueella: 1) Tiedolla vaikuttaminen: Lisätä ymmärrystä sisäympäristöjen terveys- ja hyvinvointivaikutuksista; 2) Rakennusten ongelmatilateet: Kehittää sisäympäristöön liittyvien ongelmien hallintaa; 3) Ihmisten hoito ja tuki: Parantaa sisäympäristöissä oireilevien ja sairaiden hoitoa sekä työ- ja toimintakykyä; ja 4) Koulutus: Vahvistaa toimijoiden osaamista sisäympäristöasioissa.

Ohjelman toimenpiteet ovat kohdistuneet sekä sisäilmatilanteiden ja haittojen ennaltaehkäisyyn että sisäilmaongelmien ratkaisuun ja sisäympäristössä oireilevien hoidon ja tuen keinoihin. Sidosryhmiä, esimerkiksi ammattijärjestöjä ja työsuojeluasiantuntijoita, on informoitu ohjelman etenemisestä ja heidän näkemyksiään on huomioitu ohjelman aikana. Tämä on ollut tärkeää yhteisen käsityksen luomisessa sisäilmatilanteiden ratkaisuista.

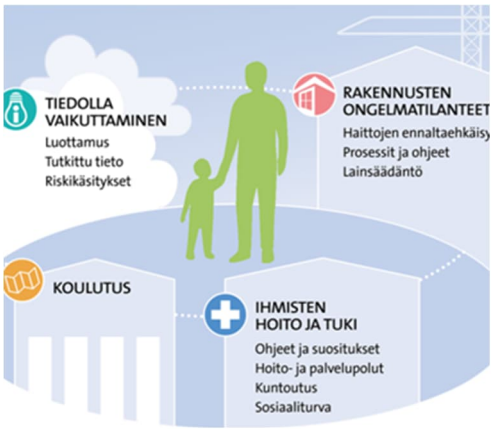

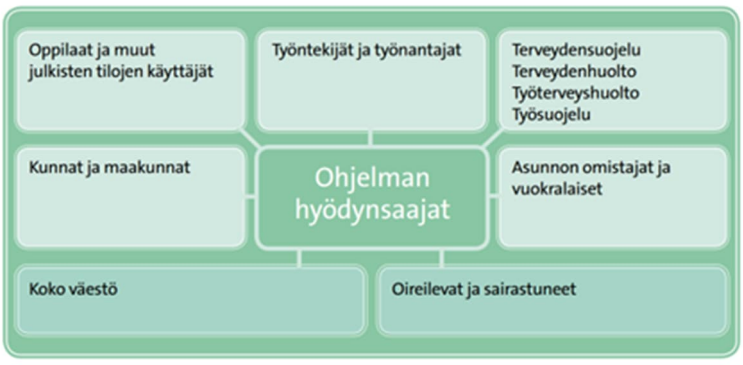

Kuva: Lampi J. ja Pekkanen J. Terve ihminen terveissä tiloissa: Kansallinen sisäilma ja terveys -ohjelma 2018–2028. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos -raportti 8/2018.
http://www.julkari.fi/handle/10024/137064

Ohjelma on tuottanut n. 130 keskeistä tuotosta

Ohjelmassa on tuotettu ja julkaistu laajoja katsauksia, ohjeita, toimintamalleja, webinaareja, tietokortteja, oppimateriaaleja, verkkosivuja, tiedotteita, verkkouutisia, blogeja ja videoita sekä suomeksi että ruotsiksi. Tuotokset löytyvät kootusti THL:n verkkosivuilta: https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kansallinen-sisailma-ja-terveys-ohjelma-2018-2028
Esimerkkejä tuotoksista:

1. Katsaukset: Laajat katsaukset eri altisteista kuten SVOC-, VOC-yhdisteet, teolliset mineraalikuidut.
2. Ohjeet ja toimintamallit:
    - Työkyvyn tuki sisäilmatilanteissa ja toimintamallin käyttöönotto työpaikoilla (2022 ja 2023)
    - Väistö- ja erityispuhtaiden tilojen käyttö työpaikkojen sisäilmasto-ongelmatilanteissa (2020, TT28)
    - Korjausten jälkeinen siivous ja irtaimiston puhdistus työpaikoilla (2022)
    - Sisäilmastoselvitys ja olosuhdearviointi: ohje työpaikkojen sisäilmastoselvityksiä ja olosuhdearviointeja tekeville (2022 ja 2023)
    - Terveydellisen merkityksen arviointi sisäilmatilanteissa (2022)
    - Hyvinvointia ja työn sujumista tukevat sisäympäristötekijät toimistossa (2023)
3. Usein kysytyt sisäilmakysymykset ja vastaukset (UKK)
4. Tiedotteet, verkkouutiset, videot, blogit, somepostaukset, media-analyysi ja nostot TTL:n uutiskirjeissä
5. Terveydenhuollolle:
    - Tietokortti oireilusta sisäympäristössä terveydenhuollon ammattilaisille
    - Tietoa työntekijöiden oireilu sisäympäristössä –työterveyshuollon näkökulma (2021)
    - TTL on ollut mukana esim. keuhkoterveysjärjestö Filhan verkkokurssi TerveyskyläPro alustalla (Sisäilmaan liitetty oireilu aikuisilla - Miten tutkin, tuen ja hoidan?), ammattikorkeakoulun oppimateriaali ja Duodecim artikkeli (Faktantarkistusta: sisäilma ja terveys)
    - Tuottamaamme tietoa on hyödyntänyt Sisäilmaan liittyvän oireilun ja sairastumisen hoitosuositus (STM 2024)
6. Oireileville, terveydenhuollolle ja työpaikoille:
    - TTL loi pohjaa pitkittyvien oireiden hoidolle ja poliklinikalle HUS:ssa
    - TTL:n verkkosivut Sisäilma, terveys ja oireilu
    - Koulutusta työpaikkojen toimijoille, työterveyshuolloille ym.: Päivitä tietosi sisäilma-asioista webinaarit 2021–2024, Sisäilma työpaikalla -oppimateriaali

Ohjelman ensimmäisen vaiheen (2018–2023) tavoitteet ovat toteutuneet

Ohjelman tavoitteita ja aikaansaannoksia on tarkasteltu ja raportoitu vuosittain. Ohjelman väliarviointi ja mittarit osoittavat, että ensimmäisen vaiheen tavoitteet ovat toteutuneet suunnitelman mukaisesti; oireilun ja sisäilmaongelmien määrä on vähentynyt huomattavasti:

- Kansallisen sisäilmakartoituksen (THL): Yhä useammat suomalaiset pitävät työpaikkansa sisäilmaa hyvänä, ja sisäilman terveysvaikutuksista huolestuneiden osuus on pudonnut 20 % viiden vuoden aikana.
- Terve Suomi (2022–2023): tutkimus vahvisti, että sisäilmaan liittyvä oireilu työpaikalla vähentynyt.
- Kuntien sisäilmakysely (2023): Kuntien arviot osoittavat kiinteistökannan hallinnan ja sisäilmatilanteen kohentuneen, ja merkittävien sisäilmaongelmien määrä on vähentynyt.
- Terveydenhuollon kysely (2023): 62 % lääkäreistä arvioi sisäilmasta oireilevien potilaiden määrän vähentyneen viiden vuoden aikana, etenkin työterveyshuollossa.
- Työterveyshuollon osaaminen: Vuonna 2019 vain 38 % vastaajista koki tietonsa riittäviksi, mutta vuonna 2023 osuus oli noussut 68 %:iin.

Sisäilmakoulutuksen laadun on koettu parantuneen. TT28 -ohjelman väliarvioinnin (2023) mukaan konkreettiset materiaalit, kuten TTL:n "Sisäilma työpaikalla" -verkkomateriaali, olivat eniten hyödynnettyjä. Media-analyysi vuosilta 2017–2022 osoittaa, että sisäilmauutisointi on muuttunut neutraalimmaksi, ja sisäilmaongelmat ovat vähemmän esillä tiedotusvälineissä verrattuna vuosiin 2017–2018. Asiantuntijoiden ja kansalaisten näkemykset sisäilmasta ovat lähentyneet toisiaan.

Kysymys 3: Seuraukset Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman lopettamisesta etuajassa

TT28 -ohjelman etuajassa lopettamisella on merkittäviä vaikutuksia. Ohjelma tuotti runsaasti käytännön toimintaa tukevia tuotoksia, kuten laajan Terveet tilat -toimintamallin ja verkoston sekä materiaaleja terveydensuojelulain uudistuksen tueksi. TT28 ja Kansallinen sisäilma ja terveys -ohjelmat ovat toiminnallaan tukeneet paitsi toisiaan myös sisäistä turvallisuutta luomalla yhteistä jaettua käsitystä sisäilmatilanteiden ratkaisuista sekä keinoista osallistaa laajasti eri sidosryhmiä tilanteiden ratkaisuun. Terveet tilat -verkosto on ollut Kansalliselle sisäilma ja terveys -ohjelmalle keskeinen viestintäkanava ja väylä tuotosten jakamiseen.

TT28 -ohjelman lopettaminen johti myös Kansallinen sisäilma ja terveys -ohjelman rahoituksen päättymiseen lähes kokonaan. Tämä on johtamassa TTL:ssa sisäympäristöön ja terveyteen liittyvän tutkimuksen, asiantuntijatyön ja osaamispääoman hiipumiseen. Työpaikkojen sisäilmatoimijat, kuten työsuojelun ja työterveyden ammattilaiset uhkaavat jäädä ilman tarvittavaa tukea sisäilmaongelmissa.

Vaikka molemmat ohjelmat ovat tuottaneet runsaasti käytännön tietoa, TT28 -ohjelman lopettamisen myötä materiaalien jalkautus ja käytäntöön vienti jäävät kesken, mikä heikentää ohjelmien pitkäaikaista vaikuttavuutta. Myös materiaalien ajantasaisuuden varmistaminen, ohjeiden testaus ja päivitys jäävät tekemättä. Tämä voi johtaa siihen, että saavutetut vaikutukset menetetään, ja saatamme palata lähtötilanteeseen. Lisäksi yhteistyö eri tutkimuslaitosten ja sidosryhmien välillä vähenee, mikä vähentää eri näkökulmia yhdistävää keskustelua.

On tärkeää varmistaa, että ohjelmien tuotokset ja saavutukset ovat käytössä ja kehittyvät, jotta sisäympäristön terveyden ja työkyvyn haasteet voidaan jatkossakin ennaltaehkäistä ja ratkaista muuttuvassa yhteiskunnassa.

Antti Koivula
pääjohtaja

Aki Vuokko
apulaisylilääkäri